

Landstingsstyrelsen

Yttrande över Giftfri miljö – Strategi för Stockholms län

Föredragande landstingsråd: Gustav Hemming

Ärendebeskrivning

Länsstyrelsen Stockholm har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över den regionala strategin för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande till länsstyrelsen över Giftfri miljö – Strategi för Stockholms län i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

Landstingsrådsberedningens motivering

Strategin till det regionalt prioriterade miljömålet *Giftfri miljö* är en av flera regionala strategier som nu finns framtagna inom ramen för den regionala miljömålsdialogen.

Det är viktigt att de strategier som Länsstyrelsen och Landstinget tar fram är väl korrodinerade och ömsesidigt förstärkande. Därför är det angeläget att se vilka kopplingar den regionala strategin har till RUFS.

Det är angeläget ha en tydligare koppling till genomförande och uppföljning. Detta för att länets aktörer ska kunna se sin roll och ansvar i att uppnå målet. Den typen av arbetssätt avser Landstingsstyrelsen att återkomma till vid framtagandet av en ny regional utvecklingsplan.

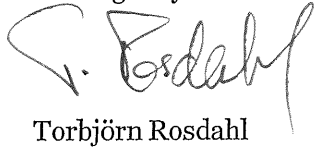
Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 17 november 2014

SKRIVELSE
2014-11-26

LS 1406-0830

Förslag till yttrande

Torbjörn Rosdahl

Gustav Hemming

Carl Rydingstam

Landstingsstyrelsens förvaltning
Tillväxt, miljö och regionplanering

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2014-11-17

LS 1406-0830

Handläggare:
Maja Berggren

Landstingsstyrelsen

Ankom Stockholms läns landsting
2014 -11- 19
Dnr. <u>LS 1406-0830</u>

Rotel IX

Yttrande över Giftfri miljö – Strategi för Stockholms län

Ärendebeskrivning

Länsstyrelsen Stockholm har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över den regionala strategin för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 17 november 2014
Förslag till yttrande

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande till länsstyrelsen över Giftfri miljö – Strategi för Stockholms län i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning

Strategin till det regionalt prioriterade miljömålet *Giftfri miljö* är en av flera regionala strategier som nu finns framtagna inom ramen för den regionala miljömålsdialogen. Förvaltningen anser att strategin på ett bra sätt beskriver miljömålet och att den fyller en viktig funktion. Förvaltningen instämmer i de åtgärdsområden som förs fram och ser liksom länsstyrelsen behov av regional samverkan. Synpunkter förs fram kring sådant som ytterligare skulle kunna utveckla och förtydliga strategin.

Bakgrund

En tidigare positiv trend med minskande halter av miljögifter har brutits och för en del av de kända miljögifterna sjunker halterna numera mycket långsamt eller inte alls. Medan utsläppen av miljögifter från stora punktkällor har minskat har den diffusa spridningen av farliga kemikalier i stället ökat. Detta märks särskilt i Stockholms län eftersom den växande befolkningen innebär hög konsumtion av varor och produkter som sprider farliga ämnen i hela livsrytmen. I regionen finns även många misstänkt förorenade områden som, på grund av den höga exploateringsgraden, tas i anspråk för bostäder eller annan bebyggelse. Pågående infrastrukturprojekt bidrar också till stor urban belastning av miljögifter.

Giftfri miljö – Strategi för Stockholms län har tagits fram inom ramen för den regionala miljömålsdialogen. Ett Regionalt miljömålsråd med deltagande från kommuner, Kommunförbundet Stockholms län, Stockholms läns landsting, Trafikverket och länsstyrelsen har varit styrgrupp för arbetet. Strategins målgrupp är länets kommuner, VA-bolag, landstinget, Trafikverket och länsstyrelsen. I den Regionala miljömålsdialogen har sex miljömål prioriterats utifrån de förutsättningar som finns i Stockholms län. Giftfri miljö är alltså föremål för denna remiss.

Strategin inleds med en beskrivning av bakgrunden till miljömålsarbetet, regionens utmaningar samt utgångspunkter och avgränsning. Därefter presenteras åtta åtgärdsområden och möjliga åtgärder inom dessa följt av ett avsnitt om synergier och konflikter med andra miljömål. Dokumentet avslutas med ett avsnitt om genomförande och uppföljning. Strategin innehåller inga särskilt formulerade regionala mål. Utgångspunkten är i stället att regionens aktörer ska arbeta för att bidra till de nationella miljömålen som rör Giftfri miljö med sikte på 2020. Tidshorisonten är relativt kort och fokus ligger på sådant som kan göras inom två till fem år.

De åtta åtgärdsområdena är:

- Ökad kunskap och information
- Intensifierad tillsyn
- Fler kemikaliekrav i offentlig upphandling
- Fortsatt sanering av förorenade områden
- Mindre farliga ämnen i bygg- och anläggningsarbete
- Renare vatten och avlopp
- Förbättrad avfallshantering
- Stärkt miljögiftsövervakning

Överväganden

Förvaltningen anser att den regionala strategin för miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* fyller en viktig funktion och kommer att bidra till att regionen

bättre kan nå detta miljö kvalitetsmål. Positivt är att barnperspektivet lyfts som grund för prioriteringar och beslut.

Syftet med strategin för Giftfri miljö är att identifiera åtgärdsområden som är särskilt relevanta för Stockholms län och där insatser behövs för att miljömålet ska kunna uppnås. Ett annat syfte är att främja regionalt utbyte och samverkan kring dessa frågor mellan kommuner, landstinget och statliga myndigheter. Med tanke på dessa syften hade strategin med fördel kunnat belysa de regionala förutsättningarna tydligare genom att relatera till regionala planer som RUF 2010.

Till skillnad från många andra miljöproblem beror giftspridningen från kemikalier till stor del på kunskapsbrist. Kunskapen om farliga ämnen är generellt låg bland samhällets aktörer. Offentliga aktörer har en viktig roll i att öka kunskapen om farliga ämnen och förvaltningen är därför mycket positiv till förslaget om ökad samverkan kring information och kunskap.

Minskad användning av farliga kemiska ämnen är positivt för många andra miljömål – i synnerhet sådana som är relaterade till vatten. För att uppfylla flera av miljömålen är dock giftfria och resurssnåla kretslopp centralt och de skärpta återvinningskraven kan hamna i strid med Giftfri miljö. Förvaltningen ser mycket positivt på att detta lyfts eftersom en viktig uppgift för samhällsplaneringen är att belysa just synergier och konflikter mellan olika mål. Slamfrågan ett område där det finns krav på återanvändning men där slammet för närvarande innehåller för höga halter miljöfarliga ämnen.

Syftet med strategin är att fungera som stöd för prioriteringar på regional och lokal nivå. Genomförandet är tänkt att ske genom att respektive organisation tar fram egna åtgärdsprogram för sitt arbete. Förvaltningen ser positivt på att landstingets utfasningslista nämns som exempel och instämmer i värdet av erfarenhetsutbytet inom den regionala miljömålsdialogen. Dock anser förvaltningen att strategin kunde vara tydligare med avseende på genomförande och uppföljning. I egenskap av fastighetsägare och fastighetsförvaltare har landstinget stora möjligheter att påverka. Under byggandet av Nya Karolinska Solna (NKS) har exempelvis material- och kemikaliekrav ställts i alla led – från grundläggning och material som ingår i byggmaterial till installationer och inredning.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet innebär inga ekonomiska konsekvenser för landstinget.

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets miljöpolitiska program Miljöutmaning 2016 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbedömning i detta ärende.

Toivo Heinsoo
Landstingsdirektör

Peter Haglund
Direktör SLL Tillväxt, miljö och
regionplanering

Länsstyrelsen i Stockholms län
Enheten för miljöplanering
Helen Barda

miljöplanering.stockholm@lansstyrelsen.se

Dnr 501-41430-3013

Yttrande över Giftfri miljö – strategi för Stockholms län

Inledning

Remissen har utsänts från Länsstyrelsen i Stockholms län med remisstid till den 31 december 2014. Yttrandet är ett samordnat svar för landstinget, utifrån landstingets roll som regionplaneorgan och som ansvarig för kollektivtrafiken i Stockholms län samt med uppdraget att bidra till en god och jämlik hälsa för befolkningen i Stockholms län..

Synpunkter

Landstinget anser att den regionala strategin för miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* fyller en viktig funktion och kommer att bidra till att regionen bättre kan nå detta miljö kvalitetsmål. Positivt är att barnperspektivet lyfts som grund för prioriteringar och beslut. Inriktningen i dokumentet har stöd i den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFSS 2010) och i landstingets miljöprogram Miljöutmaning 2016. Åtgärdsområdena relaterar även till landstingets regionala miljöstrategi för vatten, som togs fram 2013 i syfte att nå ett ökat gemensamt ansvarstagande för länets vatten med avseende på bland annat kemikalier, läkemedel och andra miljögifter.

Strategin har ett tydligt och pedagogiskt upplägg. Den skulle dock kunna belysa de regionala förutsättningarna tydligare – särskilt med tanke på att strategins syften är att identifiera åtgärdsområden som är särskilt relevanta för Stockholms län samt att främja regionalt utbyte och samverkan. Ett sätt att utveckla detta är att strategin tydligare relaterar till RUFSS 2010. Exempelvis skulle strategin kunna innehålla en karta över stadsbygdens utveckling över tid som kan jämföras med kartan över misstänkt förorenade områden. Det är i allmänhet önskvärt att alla strategier för miljömålen följer samma struktur.

Landstinget tillstyrker de utvalda åtgärdsområdena, som i flera fall sammanfaller med målen i landstingets miljöprogram Miljöutmaning 2016. Några exempel är kemikaliekrav vid upphandling, inklusive byggvaror, minskad giftspridning från kemikalier och läkemedel samt kunskap och informationsspridning. Nedan presenteras landstingets synpunkter på de åtta åtgärdsområdena mer i detalj.

Ökad kunskap och information

Som nämns i strategin handlar kemikalieproblematiken alltmer om diffusa utsläpp från produkter och varor. För att kunna hantera detta på ett effektivt sätt anser landstinget att det är viktigt med ökad kunskap om vilka kemikalier som ingår i olika produkter. I nuläget krävs ingen innehållsförteckning för produkter och varor, något som skulle kunna avhjälpas genom förbättrat regelverk. Detta kan med fördel tydliggöras i strategin.

Formuleringen om att giftspridningen beror på kunskapsbrist snarare än en intressekonflikt bör nyanseras något – kemikalieindustrin är en stark aktör med stor påverkansmöjlighet.

Intensifierad tillsyn

Landstinget stödjer de föreslagna åtgärderna rörande intensifierad tillsyn – exempelvis att via Miljösamverkan i Stockholms län utveckla varutillsynen och tillsynen på förskolor och skolor.

Fler kemikaliekraV i offentlig upphandling

Länsstyrelsen beskriver i strategin att kemikaliekraV vid upphandling kan vara problematiskt och att miljömärkningskriterier därför är viktiga stöd. Landstinget delar denna uppfattning men anser att strategin även bör lyfta fram vikten av samarbete inom upphandlande organisationer. På så vis kan miljöstrategier, hållbarhetsstrategier och upphandlare arbeta tillsammans med att utforma och följa upp kemikaliekraV som är relevanta för verksamheten. I samband med detta är det också viktigt att satsa på utbildning så att kompetensen på området stärks.

De upphandlingskriterier som Miljöstyrningsrådet har tagit fram har varit en framgångsfaktor för många aktörer i arbetet med att ställa miljökraV vid offentligt upphandling. Efter att Miljöstyrningsrådet sammanfördes med Konkurrensverket råder dock stor osäkerhet vad gäller kriteriernas fortlevnad. Det är av stor vikt att kriterierna finns kvar och utvecklas.

Fortsatt sanering av förorenade områden

Landstinget delar Länsstyrelsens uppfattning om att förorenade områden bör beaktas i planprocessen och att strategier för sanering av förorenade områden måste tas fram. Landstinget kan, i sin roll som regionplaneorgan, verka för att detta underlag tydliggörs i den regionala planeringen.

Mindre farliga ämnen i bygg- och anläggningsarbete

I egenskap av fastighetsägare och fastighetsförvaltare har landstinget stor erfarenhet av att arbeta för minskad användning av farliga ämnen i bygg- och anläggningsarbete – något som kan fungera som inspiration och vägledning för andra aktörer i regionen.

Under byggandet av Nya Karolinska Solna (NKS) har exempelvis material- och kemikaliekraV ställts i alla led, från grundläggning och material som ingår i byggmaterial till installationer och inredning. Unikt är att kraven är mer omfattande och långtgående än de som Stockholms läns landsting normalt ställer, exempelvis omfattas fler produktområden än vad som vanligtvis görs i byggprojekt som rör, ventilation, kablar. Genom att ett stort projekt som NKS föregår med gott exempel underlättas arbetet med att ställa motsvarande krav i andra projekt.

Även Locum, som är landstingets fastighetsförvaltare, ställer krav via upphandling. Precis som NKS bygg använder sig Locum av Byggvarubedömningen. Man använder även ett system för granskning av driftkemikalier och städprodukter genom kemikaliesystemet KLARA, som bland annat används av sjukhusen och andra landsting. För större ny- och ombyggnad används kriteriedokumentet för Miljöbyggnad där målet är att nå nivå Guld. Även här ställs höga krav på det material och de produkter som används och byggs in i byggnaderna - krav som i princip är likvärdiga med Locums krav.

Stockholms läns landsting emitterade i maj 2014, som första landsting, en grön obligation. I obligationen har landstinget paketerat särskilt miljöinriktade investeringsobjekt så att investerare vet att pengarna går till projekt som uppfyller specifika miljökriterier. Exempel på projekt som obligationen kommer att finansiera, helt eller delvis, är trafikförvaltningens ombyggnad av Roslagsbanan och Locums ny- och ombyggnad av Södertälje sjukhus.

Renare vatten och avlopp

Landstinget instämmer i att arbetet med renare vatten och avlopp är mycket viktigt. Som nämns i strategin är förebyggande arbete med att

förhindra utsläpp vid källan en av de viktigaste insatserna för att minska utsläpp av miljögifter till avloppsvatten. Komplexiteten i denna fråga kunde dock belysas tydligare. Ett exempel är läkemedel, som har en särställning och inte kan hanteras på samma sätt som andra miljögifter eftersom vi är beroende av dem för vår hälsa. Naturligtvis ska onödiga utsläpp från exempelvis felaktig kassation av läkemedel förhindras, men de läkemedel som vi konsumerar och som sedan når avloppet via urin och fekalier kan inte på samma sätt som kemikalier stoppas genom förebyggande insatser.

Ett viktigt sätt att förhindra att läkemedelsrester sprids i vattenmiljön är förbättrad vattenrening. De ökade kostnader som detta skulle medföra måste då ställas mot värdet av rent vatten. Några läkemedelssubstanser övervakas i dag inom ramen för de prioriterade ämnena inom vattenförvaltningen och om dessa får fastställda gränsvärden kommer förbättrad rening sannolikt att behövas.

I åtgärdsområdet skulle länsstyrelsen även kunna nämna regeringens satsning på avancerad avloppsrening som beviljades medel i juni 2014. Syftet med satsningen är att under en fyraårsperiod ta fram kunskap och politiska beslutsunderlag för om, och i sådana fall hur, de kommunala reningsverken ska rena vattnet från läkemedelsrester och svårnedbrytbara organiska föreningar.

Förbättrad avfallshantering

Landstinget delar strategins inriktning att förebyggande arbete är viktigt inom detta område. Landstinget arbetar i sin egen verksamhet utifrån avfallstrappan. Utöver de åtgärder som tas upp i strategin behöver medvetenheten om hur avfall ska tas om hand höjas hos allmänheten, särskilt i fråga om farligt avfall. Även tillgänglighet är en viktig faktor där insatser bör fokuseras på att förenkla för allmänheten att lämna in farligt avfall.

Stärkt miljögiftsövervakning

Landstinget instämmer med länsstyrelsen om vikten av god övervakning av miljögifter – både för att få en bild av problemens omfattning och lokalisering och för att öka kunskapen generellt. Det är också positivt att kopplingen mellan miljögifter och människors hälsa lyfts i strategin.

Synergier och konflikter med andra miljömål

En viktig uppgift inom regionplaneringen är att belysa målkonflikter och göra kvalificerade avvägningar för användningen av länets mark- och vattenområden. Landstinget uppskattar därför att länsstyrelsen har ett särskilt avsnitt om just synergier och konflikter mellan Giftfri miljö och

andra miljömål. Slamfrågan är ett område där det finns krav på återanvändning men där slammet för närvarande innehåller för höga halter miljöfarliga ämnen. Exempel på svårigheter är att spåra källor till diffusa utsläpp och att komma åt giftiga ämnen vars effekter inte är helt klarlagda än.

Genomförande och uppföljning

Landstinget ser positivt på att landstingets utfasningslista nämns som exempel på genomförande av strategin. Dock anser landstinget att strategin kunde vara tydligare med avseende på tiden för genomförande. Särskilt om miljömålet inte kan nås till år 2020. Det vore även önskvärt med en kvantifiering eller bedömning av vad det nationella miljökvalitetsmålet innebär för Stockholmsregionen. Även uppföljningen bör preciseras. Här finns mycket inspiration att hämta från de årliga miljöredovisningar som landstinget utarbetar med utgångspunkt i det miljöpolitiska programmet, Miljöutmaning 2016.